

PUIG ANTICH I EL MIL, UN EPISODI DE L'ANTIFRANQUISME

La torna de la Torna

Part dels autors d'un best seller polític han reconstruït per a EL TEMPS els atzars de la investigació, en contacte amb els protagonistes.

Majench/Ruiz/Tubau

Després de més d'un any d'haver finalitzat l'elaboració de *La Torna de la Torna*, i alguns mesos després de la seva publicació, EL TEMPS es va a posar en contacte amb una part del col·lectiu Carlota Tolosa. Volien una mena d'enquesta d'opinió que recollís la impressió que el llibre ha produït entre aquelles persones que van viure directament els fets. La idea ens va agradar perquè ens possibilitava, com a excusa, retrobar-nos amb les germanes de Salvador Puig Antich i amb ex-membres del MIL.

Tant ara com quan començarem a aplegar material per al llibre, no hem pogut comptar amb la participació de tots els qui consideràvem necessaris. Aquestes absències, a vegades, s'han degut a problemes tècnics (localització, desplaçaments, etc); en altres ocasions, però, responen a actituds autodefinides de coherència política. En qualsevol cas, aquests són els testimonis que hem recollit.

El contacte amb la família Puig Antich va sorgir d'una manera atzarrera. Quan vàrem anar a l'Hospital Clínic de Barcelona a cercar l'informe mèdic del Salvador, algú ens va dir que una de les seves germanes treballava allí.

L'Imma, que és la més gran de les quatre, i la Carme, van ser les primeres a conèixer la nostra intenció de fer un llibre sobre el MIL i Puig Antich. En la primera conversa de presentació va quedar clar, d'una banda, l'esforç que representava per a elles recordar, una vegada més, aquell episodi tan dramàtic, i de l'altra, la desconfiança que tenien davant d'uns joves desconeguts.

DOMÈNEC UMBERT

No era la primera vegada que algú se'ls adreçava amb el projecte d'escriure un llibre o un reportatge. «Per celebrar el sant de l'Imma vam fer un dinar familiar —explica la Carme— i es va parlar del tema del llibre. A la Montse, no li agradava gaire la idea; a la Marçona —la més jove— no li semblava malament; l'Imma va dir que n'estava tipa, i jo també n'estava una mica.» «El cas és que estàvem escaldades —diu l'Imma—, cansades d'haver col·laborat en projectes de pel·lícules i d'altres llibres, d'haver-ho passat malament i que després no et diguin mai més res». No és estrany, doncs, que en principi el nostre projecte no mereixés més credibilitat que els altres.

L'Imma comenta que quan va veure que el llibre no es publicava la data prevista, pel març de 1984, deu anys després de l'execució, no va tenir cap decepció, va pensar que era normal. Ara, però... «M'emociona que el llibre hagi sortit. Tenia ganes

que la gent sabés la veritat, perquè en aquella època hi havia una gran manca d'informació i jo no podia anar pel món defensant el meu germà a tort i a dret. Oportunament, vàrem fer el que vam poder, entrevistes per a la TV alemanya, la francesa... però aquí la informació era molt manipulada, els tractaven de quinquis, assassins».

La primera lectura

Va ser l'editor, Xavier Folch, qui va fer arribar el manuscrit del llibre a les germanes, abans de portar-lo a la impremta. «Tens dos dies per a llegir-lo», va dir a la Carme. «Jo, que no llegeixo mai, que no m'agrada. Ja em veus a l'habitació llegint tot allò i pensant que dos dies després havia de donar-hi una resposta: si m'agrada, no m'agrada o que em semblava. Vaig acabar plorant com una magdalena. Collons, va ser mortal.

En cap moment no vaig fer-ne una lectura crítica. Si la passivitat de l'oposició queda clara o no, per a mi no tenia importància en les circumstàncies en què vaig llegir el llibre. Vaig dir d'acord. Després, no l'he tornat a llegir».

Cada germana s'ha enfrontat amb *La Torna de la Torna* d'una manera

viu a Nova York. Ja hi vivia en el moment de la detenció. Ell sempre deia que si hagués estat aquí, al Salvador, no li hauria passat el que li va passar. Ha canviat molt —ens diu Imma— des de l'execució; ha estat l'hòstia més forta de tota la seva vida. El Quim potser sí que llegirà *La Torna*, però li costarà hores i llàgrimes».

Per a les germanes, el dia de Sant Jordi d'enguany va ser molt singular: «vèiem la foto del Salvador per tot arreu, amb aquella cara...».

La visió de la família Puig Antich és més emotiva, òbviament, que la visió que ens en donen alguns dels membres del MIL.

Un ex-neomarxista-bordiguista

Santi Soler ens rep al seu pis de Badalona. Atent, com sempre, ens condueix fins al seu estudi, després de travessar una habitació plena de llibres i revistes que ha anat arxivant minuciosament. És la seva dèria: retenir en la memòria noms, dades i si-

tuacions que puguin ampliar el seu coneixement del món polític.

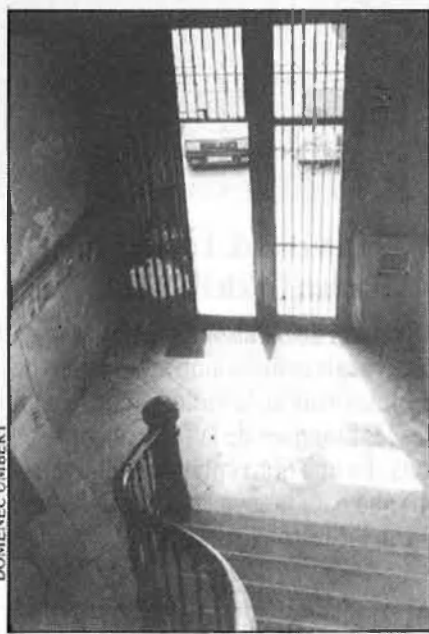
Santi Soler va llegir *La Torna de la Torna* el 28 de febrer a la tarda, unes hores abans que comencés la presentació del llibre a l'estació de Sants. Es va adreçar a una de les parades que hi havia amb motiu de la Setmana del Llibre en Català i va agafar-ne un exemplar, tot dient que ell hi sortia. Han passat uns quants mesos i ja ha tingut temps de fer-ne una lectura més serena. Considera que el llibre conté errors —que no canvien substancialment els fets—, però que és aclaridor. «Ja era hora que se'n parlés, quan tanta gent deia que això no tenia interès per a les noves genera-

cions, a deu anys de distància i un vergonyós silenci ("per tal de no desestabilitzar la transició a la democràcia", deien)».

Per a ell, el fet que se n'hagin venut més de set mil exemplars demostra que el públic és heterogeni. «Alguns amics meus n'han comprat set o vuit exemplars per fer-los circular

DOMÈNEC UMBERT

DOMÈNEC UMBERT

D'esquerra a dreta, Carme, Marçona i Imma Puig Antich. A la pàgina 21, baix, portal del carrer de Girona on es produí la detenció de Puig Antich i la mort d'un policia. A la cantonada, el bar on s'havia fet la cita. Dalt, interior del portal. Els graons conserven marques de les bales.

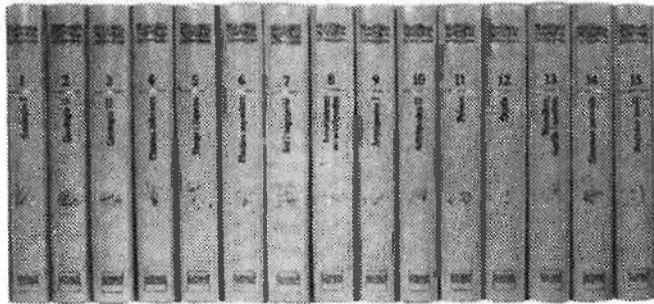
diferent. L'Imma, la gran, no l'ha pogut llegir, el té a la tauleta de nit i l'ha fullejat, n'ha llegit trossos, però... «comences a llegir i pensar que aquell és el teu germà, jo ja no puc...». La Montse, que mai no parla del Salvador ni amb les seves germanes, va llegir el llibre de seguida. La Marçona, que viu a Olot, no col·laborà en l'elaboració de *La Torna*...

Per això el va agafar amb més curiositat: «d'alguna manera, buscava en el llibre una resposta: el per quins collons el Salva es dedicava a això, i si val la pena o no deixar-hi la vida; sempre me'n quedarà el dubte». El germà gran del Salvador, el Quim,

HISTÒRIA NATURAL

dels Països Catalans

Director de l'obra:
Ramon Folch i Guillèn

La *Història Natural dels Països Catalans* és una obra de redacció col·lectiva que compta amb aportacions de quasi un centenar de professionals de la biologia i de la geologia, inscrits en totes les branques de la recerca corresponents a aquests àmbits. És una obra enterament inèdita, un producte seriós que basa la seva atracció en l'interès real d'allò que diu i en l'il·lustració de qualitat amb què es complementa.

- 15 volums.
- 7.000 pàgines de text.
- 8.000 il·lustracions, dibuixos, mapes, esquemes i fotografies inèdites.

L'apassionant espectacle de la natura presentat tan suggestiu com és i explicat clarament pels qui han après d'interpretar-lo.

Enciclopèdia Catalana

Avgda. Diagonal, 357-08037 Barcelona

Desitjo rebre més informació de la Història Natural dels Països Catalans

Nom _____
Adreça _____
Població _____
Telèfon _____

18

per Santa Coloma, la Verneda, Sant Andreu... es pot dir que ha fet bola de neu. Però el millor test del vostre llibre és que és la primera referència al MIL que la meua mare ha acceptat, conegut directament i llegit amb normalitat, tenint en compte que, a ella, el tema i la política en general són coses que la crispen».

Mentre acaba de donar les darreres pipades a una «senyoreta», somriu quan li demanem per on passa ara políticament. «Jo em considero ex-neomarxista-bordiguista.» Evidentment, aquesta resposta necessitava una explicació per a ser digerida. La va donar de seguida, obrint molt els ulls com fa sempre que parla de teoria política: «la meua posició política ve a ser materialista-històrica, però no materialista-dialèctica —que és una ideologia encunyada per Engels i el Marx vell—. Vol dir que el revolucionari és el que fa la revolució quan viu en una fase revolucionària, i no intenta fer-la per voluntarisme en fase contrarevolucionària, limitant-se a establir —això sempre— vincles, nexes, organització de tasques de tota mena, sense picar-se els dits. És com un determinisme, com dir que els qui intenten la revolució en fase no revolucionària no fan sinó cavar-se la pròpia tomba. No voldria que creïssiu que no em situo políticament, només que ara no faig política per pura coherència».

DOMÈNEC UMBERT

va viure la història que ha quedat reflectida en les seves pàgines, que ens faci una valoració de la seva publicació. «Està bé que el llibre hagi sortit, i m'agrada que es parli del tema, per això vaig col·laborar-hi. La gent el compra perquè es tracta d'un tema molt recent, que encara és a la memòria de tots».

Han passat onze anys des de l'autodissolució del MIL. Del passat al present, l'Ignasi ha tret una perspectiva dels esdeveniments que han configurat la darrera dècada. «Ara no seria possible un altre MIL, perquè fóra una banda de delinqüents... no sé que era el MIL, no us ho sabia explicar. Ja llavors veia que no hi havia possibilitats de revolució, que les coses acabarien així. El canvi polític no m'ha sorprès.»

Ignasi Soler: «ara no seria possible un altre MIL». Baix, Santi Soler, un dels teòrics del grup.

M'ho miro com una pel·lícula

Com va ocórrer quan fèiem el llibre, amb una trucada telefònica n'hi va haver prou per retrobar-nos amb l'Ignasi Solé. Ens va citar a la botiga d'antiquitats que té al passeig de Gràcia. Entre peanyes, otomanes i quadres parlarem de moltes coses, sense poder aconseguir la seva versió concreta sobre *La Torna de la Torna*: no se l'havia llegit. La primera pregunta, doncs, era saber-ne perquè. «Tot plegat, m'ho miro com una pel·lícula, i les pel·lícules no reflecteixen mai la realitat; és millor viure-les que anar-les a veure i, com que m'han explicat que la part de l'execució és una mica trista, no tinc cap interès a recordar-ho».

Però, sí que té la intenció de reservar aquesta lectura per a les vacances d'estiu. De tota manera, li han arribat referències del llibre a través d'altres persones, com per exemple el seu pare, que opina que és massa novel·listic. «També m'han dit que hem deixeu molt dolent», encara que això, aparentment, no el preocupa gaire, perquè ens ho comenta entre grans rialles.

Ja que no podem comentar el llibre, li demanem, com a persona que

DOMÈNEC UMBERT

La moguda de la transició

Tornar a parlar amb Pons Llobet, després de més d'un any de no fer-ho, es retrobar-se amb un vell conegut, que de moment no reconeixem, i que tampoc no ens reconeix. Ha passat força temps i l'aspecte físic de tots ha canviat. De moment, però, la seva

actitud s'assembla molt a la de la primera vegada que ens vam conèixer: «quan us vaig rebre, sense baixar la guàrdia, i amb dubtes, molts dubtes, sobre les vostres intencions i sobre la viabilitat del vostre projecte.»

Pons Llobet creia llavors que les persones que l'entrevistaven eren molt joves, i que no coneixien directament la història ni els antecedents polítics que pensaven tractar. «Tot això em plantejava incògnites i interrogants respecte al que serieu capaços de fer. Reserves que es van mantenir —he de reconèixer-ho— fins el dia que vaig comprar el llibre, i vaig començar-lo a fullejar, entre semàfor i semàfor, mentre anava cap a casa».

L'alleujament i la distensió que li va produir la ràpida lectura del llibre va arribar també al racó de la plaça on estàvem entaulats. Més relaxat, ens en va donar la seva opinió: «Per a mi, fonamentalment, el vostre treball és la narració a l'estil d'un reportatge ampli i rigorós d'uns fets, d'unes actituds i d'uns plantejaments polítics posats en pràctica pel Salvador i per les persones que apareixen al llibre. Jutjar el MIL, des d'una perspectiva política i ideològica, crec, si no m'equivoco, que escapava a les vostres intencions». Reconeix, però, que intentar esbrinar que era el MIL és una cosa molt complicada, que ni ell mateix es veu amb cor de fer. «Els qui no van tenir dificultats de jutjar-lo van ser els de la dreta. D'això, i amb els seus mètodes, se'n va encarregar un tribunal militar, amb el codi de justícia en una mà i el sabre a l'altra».

Respecte a les causes de la repercussió del llibre, Pons Llobet ens n'ofereix diferents explicacions. «Potser hem d'anar a buscar-ne una de les pistes en la singularitat del cas dins el context català. L'altra al fet, que, oportunament, molta gent va sentir parlar del jove anarquista català condemnat a mort per Franco. Per raons pròpies de l'època, ignoraven les circumstàncies polítiques i personals que envoltaven aquest fet, i lògicament tenen curiositat. Per últim, una certa mala consciència derivada de la intuïció que, amb una resposta més generosa i contundent, s'hauria pogut evitar que el Salvador es convertís en el boc expiatori de les tensions acumulades abans de l'execució».

En definitiva, a Pons Llobet *La Torna de la Torna* no solament li sembla útil, «sinó necessària per recuperar, d'alguna manera, part de la moguda que la transició va sepultar».